

ורבך חאמינים

עלוך שבועי מבית בני אמונים

פניני אמונים

אמירת ההושענות בחג הסכות

עממים לאמירת ההושענות בחג הסכות

"הושע נא למענך אלקינו"

מפני מה תקנו חכמים להרבות בחג הסכות בתפלות ובאמירת ההושענות יותר משאר החגים? פרש השפת אמת:

מצות ספה, המורה לאדם לעזוב את מעונו הקבוע ולעבר לדור בדירת עראי במשך שבעת ימי הסכות, מכירה לאדם שלעולם לא ישים בטחונו בעשרו או בנכסיו, אלא בטח תמיד במי שאמר והיה העולם. כדי להוסיף ולהדגיש את תלות האדם בבוראו תקנו חכמים להוסיף על סדר תפלות ימי חג הסכות את אמירת ה'הושענות'; דוקא בימים שאוסף האדם את התבואה אל ביתו, תקנו לו להתפלל על פרנסתו והצלחתו, שמתוך כך יכיר שבכוח כל השנה כלה תלויה בבוראו יתברך ולא יסמך על כחו והצלחתו, אלא יבטח בה' יתברך הנותן לו כח לעשות חיל.

ה'אמרי אמת' פרש:

בימים שלאחר יום הכפורים - זמן כפרתנו - בכל פינו טהור ונקי מרשם חטא. לפיכך ראוי שנצטל עת זו לתפלה ותחנונים, שהרי תפלה היוצאת מפה טהור בודאי נשמעת ומתקבלת יותר. רמז לדברים נוכח ללמד מסמיכות הכתובים בתהלים (יט יד-טו): "ונקיתי מפשע רבי; יהי לרצון אמרי פי" - כאשר אהיה נקי מחטא ומפשע, אזי יעלו אמרי פי לרצון. 'שפת אמת' סכות תרמ"א, תרמ"ה; 'אמרי אמת' סכות תרע"ד

הושענא בזכות אבותינו ומשה רבנו

"הושע נא למענך אלקינו; הושע נא למענך בוראנו; הושע נא למענך גואלנו; הושע נא למענך דורשנו"

דרש בעל הייטב לב:

באמירת ארבעת תארים אלו נמצאנו מזכירים את זכות שלשת האבות ואת זכות משה רבנו, וכדלהלן: "הושע נא למענך אלקינו" - בזכות אברהם שגאמר בו (בראשית יח א): "והוא ישב פתח האהל"; "האהל" ראשי תבות: "הושענא למענך אלקינו הושענא".

"הושע נא למענך בוראנו" - בזכות יצחק שגאמר בו (שם כב ח): "אלקים יראה לו השם לעלה בני"; ראשי תבות: "השם לעלה בני" הם כראשי תבות: "הושענא למענך בוראנו".

מאה ברכות מביאות לידי דבקות

"הושע נא חבוקה ודבוקה בך; הושע נא טוענת עלך"

המקפיד לברך מדי יום מאה ברכות בכונה זוכה להדבק בקדוש ברוך וליראה אותו, כדברי הרמב"ם (ברכות א ד): "ומצאו כל הברכות כן שלשה מינים: ברכות הניה [הנאה], וברכות מצוות, וברכות הודאה... כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו". בספר 'שמן ראש' (ימים נוראים ח"א שבת שובה דרוש ד) כתב שאף מאמר חכמים הנוזע (שבת קכב א): "גר לאחד גר למאה" רמז לכך; הרוצה שישמחו המכנה 'גר' (משלי כ כו) תהא דבוקה באחד' - ביחידו של עולם - יאיר מאה ברכות בכך שיאמרן בכונה ובהתלהבות. עוד פרש בדרך זו את מאמר העולם: 'בעל המאה הוא בעל הדעה' - המברך מאה ברכות ביום פראוי, יזכה שתשכן בו דעה וחכמה אמיתית, שהרי: 'ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא א).

על פי זאת נתן לפרש את סמיכות הבקשות שלפנינו; את הפסוק (שמואל ב' כג א): "נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על", דרשו חכמים (במ"ד יח כא) על תקנת דוד המלך לברך מאה ברכות ביום, שכן "על" בגימטריה מאה. אף כאן מבקשים אנו: "הושע נא טוענת עלך" - את ישראל המקפידים לברך 'על' ברכות מדי יום, ומתוך כך הם זוכים להתעלות לבחינת: "חבוקה ודבוקה בך".

אור יצהר' ימים נוראים, בפנת דבר [מנכד המחבר הר"ר שפירא] עמ"כ

"הושע נא למענך גואלנו" - בזכות יעקב שגאמר בו (שם לא וב): "עד הגל הזה"; "הגל" ראשי תבות: "הושענא למענך גואלנו".

"הושע נא למענך דורשנו" - בזכות משה רבנו שגאמר בו (שמות ב טו): "וגם דלה דלה לנו"; "דלה" ראשי תבות: "הושענא למענך דורשנו".

"ייטב פנים" להושענא רבא

מקדימים תשובה לכל טענה

"הושע נא אדון המושיעי; הושע נא בלתך אין

להושיעי; הושע נא גבור ורב להושיעי; הושע נא דלותי ולי יהושיעי"

לדברים שצא ביום הושענא רבה, באר האדמו"ר רבי שלמה שפירא ממונקטש תחנה זו על פי משל נפלא:

מעשה בעני בן טובים, שבשל היותו מטפל בילדים רכיס הצרך לנדד מביתו ולחזר על בתי נדיבים כדי להביא טרף לילדיו. בנדודיו הגיע לאחת העירות שבהן שכנה קהלה יהודית. אלא שכאשר הקיש על הדלת הראשונה שנקרתה לפניו ובקש עזרה, השיבו בעל הבית ריקם בטענה שאין זה מתפקידו לסייע לעניים, וכי עליו לפנות לפרנס הממנה מטעם הקהלה לענין זה. בכרפס כושלות פנה העני לעבר בית הפרנס, אלא שגם הוא השיב פניו ריקם, תוך שהוא מסביר במתק שפתים לעני המסכן כי אין הוא מחיב לשאת בגטל העזרה לבדו, ועל כן מוטב שיפנה לביתו של גביר העירה שללא ספק יעניק לו מתת הגונה.

עני ויגע נקש העני על דלת בית הגביר אלא שהפעם לא זכה אף לראות את פני בעל הבית. מסתבר שבדייק עתה חזר הגביר מדרך ארצה ומפרכת, והוא לא היה מסגל לראות פני איש. אולם כיון שלא חפץ לשלחו בלא כלום, שלח את משרתו ליעץ לו, כי יפנה לידידו שאף הוא עשיר ובעל כלת ולבטח יעזר לו. מביש וכאוב הקיש העני על פתח ביתו של אותו עשיר, אולם התגובה המקבל הפעם עלתה על כלנה; בעל הבית התנפל עליו בצעקות: "כיצד לא תבוש לבקש נדבות?! הן יהודי בריא אתה, וביכלתך לעבד ולהרויח!"

אף אנו מחלים את פני אבינו שבשמים שיושיענו מפני שעניים ודלים אנו, וכאנו מים עד נפש. ומוסיפים ומטעימים, מפני מה אנו בטוחים ושיגבל בקשותינו; שכן, לבטח לא ידחה אותנו בטענה שאין דרכו לעמד לימין אביון שהרי הוא "אדון המושיעי". ובדאי לא יפנה אותנו לעזרתו של אחר שהרי "בלתך אין להושיעי". אף לא ידחה אותנו ויאמר כי אין בכחו להיטיב עמנו, שהרי הוא "גבור ורב להושיעי", ואף לא יגער בנו על שמעזים אנו לבקש את עזרתו, שהרי גלוי ודועד לפניו כי באמת "דלת". על כן סמוכים ובטוחים אנו כי: "לי הושיעי".

אמרי דבש [לרד"ב שווארץ] עמ"ק מד

"שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב"

(תהלים קיט קסב)

כך כתב בספרו 'פלא יועץ' (ערך 'ענייה'):

"ואלו היו יודעים המונעים מלענות אמנים, גדל שכר עניית אמנים... היו רודפים לילך לשמע ולענות... והיו ששים על עניה אחת כמוצא שלל רב".

ברכות השחר: בקול, בכונה, בחבורה.

ה'פלא יועץ'

כ' בתשרי קפ"ח

הצדיק הנוזע, רבי אליעזר בן רבי יצחק פאפו בעל ה'פלא יועץ', נתקבל בהיותו בן שלושים וארבע שנים כרבה של סליטרה שבבולגריה. בקהנה זו שמש שמונה שנים עד לפטירתו בגיל ארבעים ושתים בכ' בתשרי תקפ"ח.

אוצר אמרות אמן לחג הסוכות

רבי יעקב עטלינגר בעל הערוך לנר, פותח את ספרו 'בכורי יעקב' על הלכות סכה ולולב במלים אלו: 'ישמחו הישרים ויגילו האשורים'...

לאור הדברים, ניכל להבין מפני מה הכנה הסכה מצוה קלה. שכן אף 'סכה' היא בגימטריה צ"א...

אין 'סכה' שלמה, אלא בהכרת זרע עמלק בספר 'פרי עץ חיים' (חג הסוכות פרק ט)...

האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב הוסיף והביא רמז מלשון הפסוק (תהלים לד): 'טעמו ראו כי טוב ה' אשרי הגבר'...

ובאר: אכן בכל התנ"ך נכתבה היא בכתב חסר, אולם בספר תהלים (טו) היא נכתבה בכתב מלא, בפסוק: 'ויחי בשלם סוכו ומעונתו בציון'...

מלשון פסוק זה ניכל אף להבין את הסבה שבכל התנ"ך לא נכתב 'סוכה' בכתב מלא: 'ויחי בשלם סוכו' - אימתי תהא ה'סכה' - שכל מהותה רומזת ומשיכת לשמות הקדושים...

החמי' תורה דף ר"ע"ב; מלן 'מירון' תהלים לד ט; 'פרי הפרים' עמ"ג; מחזור 'דברי יואל' מנהי קוש אות ג

ה'ברכה' נשענת על האמן המגיד מסטאנוב רבי יוסף בלוך, תלמיד המגיד ממזריטש, כותב כי 'סכה' בגימטריה מאה רמז למאה ברכות ופרש רבי אורי לנדא, רבה של וישוביץ, כי פנתה היתה לרמז בכך לדברי חכמים (במד' יח"א) כי דוד תקן לברך מאה ברכות כדי להגן על ישראל מגופה שהיתה בימיו. לכך רומזת תבת 'סכה' שהיא בגימטריה מאה, שמאה הברכות מסוככות ושומרות על האדם, כפחות (שע"ה) ו: ד' "וסכה תהיה לצל יומם מחורבן ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר".

מטעם זה נשען הספך הרומז לברכה על ה'סכה' שהיא בגימטריה 'אמן' ללמדך שהאמן היא זו שמקימת את הברכה, וכפי שקתב רבנו בחיי (שמות יד לא): "כי המבדך מעיד בברכתו של הקדוש ברוך הוא שהוא מקור הברכה, והעונה אמן הוא מקים השטר והוא העקר, שאין קיים העדות בעד ראשון אלא בעד שני, שהעדות נגמר על ידו והעונה אמן הוא העד השני..."

פרש רבי צבי הירש הורוויץ, רבה של פרנקפורט: בגמרא (ברכות נב) אמרו: 'גדול העונן אמן יותר מן המבדך'. ובאר הרוקח (הל' סגדה סי' של) שהסכה לכך היא משום שהמבדך ברכה אינו מזכיר בברכתו אלא שם אנדנת בלבד, אולם בעיני אמן נוסף ונרמז גם שם הגו"ה. שכן 'אמן' היא בגימטריה צ"א, בגימטריה של

תפלה בבית שעשתה פרות בפרדס...

גם השנה, בשלהי דצמ"טא, המתינו ידדיו בסבלנות לבואו. כמו בכל שנה הוא הגיע לבקרה. אולם הפעם היה זה בקור שונה. הפעם הם לא זיהו למולו בהדרגה, שמוטי ענף, מאבקים וחסרי חן, הם עמדו לקראתו, מבישים משהו ממראם.

לא ידעו הם כי עבור בעז, 'האיש והאתרוגים', מראם זה היה הפרוץ ביותר. מצות השמטה שאותה הקפיד לקיים אחת לשבע שנים, ככל פריטיה ודקדוקיה, נטכה בו גאווה מיחדת וזקפה את קומתו היהודית.

איש לא ידע את סודם של 'אתרוגי' בעז. כיצד מפיקים עצי תנובה מהיבה, פרות עץ הדר מהיבנים ונקיים מרוב, פי שנים מחקלאים אחרים, ולבל טענה; בעז לא הסתיר 'כל סוד מחבריו, אדרבה, בטוב לבו היה חולק את עצותיו - פרות נסיונו רב השנים - עם כל דורש. אלא שאות סוד הצלחתו לא נתן היה לפיט כי אם במלה אחת: 'אמונה'. בעז אהב את עציו ואת פרותיהם בכל לבו ונפשו. סהדי בפורמים כי אלמלא היה זה מקור פרנסתו, לא היה הוא מוכר מהם ולו אחרונ אחד. שהרי היאף מכר אדם דבר שהשקיע בו את כל נשמתו.

בעז אהב את עציו, והללו השיבו לו כגמולו בפרות הפקלאים שהפיקו. ובכל זאת, בשנת השמטה גברה אהבתו לבוראו על אהבתו לעציו. בפרוס שנת השמטה היה בעז נפרד מעציו, מתנצל בפניהם בלא מלים, ואחר יוצא מהפרדס מבלי לנעול את השער אחריו. במשך השנה הקרובה עתיד הוא להתעלם מהם לחלוטין, ורק לקראת סיוה השנה יגיע לבקרה.

השנה היה על בעז להיות כאחד האדם. מי שבכל שנה היה רגיל במחילי לחיצת מזמרה את המבחר שפברטו עציו, פרי שעליו שם את עינו ואותו טפח בסרירות מה פמה חדשים. מי שבבואו לבית הכנסת היה נחרף ליד מקומו תור על תהידיים ואנשי מעשה שהתחננו לגנעו עננעו קול באחרונה, ולאלף השנה לעמל ולהתאמצו פ' להשיג אתרוג מתהדר.

בשונה משמטות קודמות, השנה ידע בעז את הכתבת שאליה יפנה ובה לבנה ימצא את מבקשו. בשט השנים האחרונות זמנה אליו ההשגחה העליונה את מחמוד, ערבי מבגר, דור עשירי למשפחת חקלאים, שבעז התקשט לכוננו כחסיד אמות העולם. מחמוד זה בשונה מרבים אחרים פדגמתו, שבעז העסיק ופטר לסרוגין בעשרות השנים שבקו עסק במקצועו. הוכיח ונקמת עקבית ומקצועיות חסרת פשרות.

זמן מה לאחר תחלת עבודתו, כאשר תמה בעז לפשר הידע הרב שהפגין מחמוד בכל הנוגע לטפול באתרוגים, גלה הלה את אָנוּ כי מָזה פמה דורות שמשפחתו מחזיקה במטע אתרוגים קטן. עד לפני שנים רבות היו הרבה מה'איהוד' באים לכפרו ורוכשים מפרדסו אתרוגים ונקלאים במחירי זול יחסית. אולם בשנים האחרונות, מאז פרץ האנפאדה והקמת ההוטה הפלסטינית, נחסמה הגישה לכפרו בפני יהודים. מקור פרנסת משפחתו הכחד, והוא נאלץ לחפש עבודה פכיר בתחום שאותו הכיר ככף יד.

בשעת לילה מאחרת הבהבו פנסי מכונית הפיוז החבוט של מחמוד מול החצר של בעז, שכבר המתין מבעוד מועד לאות המסכם. בעז מהר להתישב בספסל האחורי, ובטרם היה ספם בקרב אי מי מבני הבית להבחין בכך, כבר פתח מחמוד בנשיעה מהירה לעבר הפרו.

שעה לאחר מכן, באורות כבויים ובנהימת מנוע חלושה, קרטעה המכונית בדרך החתחתים המובילה לכפר פרדסו של מחמוד. מאחור ישב בעז, כמעט משתק מפחד, אף לבו מתרונן לנכת הידיעה כי בשט שמטה זו יזכה לברך על אתרוג מפאָר ומתהדר כככל שנה.

בפתח הפרדס כפה מחמוד את המנוע. העלטה היתה סמיכה, ובעז נאלץ לגישש את דרכו בין העצים באמצעות ידיו. השלום פציעו את ידיו אולם הוא לא נרתע עד שקש כנגעם החלקלק של הפרות.

"מחמוד" בקש בעז, "תביא לי פנס". "פנס?!" השתוקח מחמוד, "השתגעת? הרי ברגע אהד לבוא ללואם כל המגננים, ויעשו בננו שפטים..."

אולם בעז התעלש: "גלי פנס לא אוכל לקחת מקאן אפלו אתרוג אחד". בלית בררה נגש מחמוד לרכבו והוציא ממנו פנס קטן

שהפיק אור קלוש. בעורת חוש המשוש הצליח הפנס לסייע לבעז הפנסה לכוון עשרה אתרוגים. אלא שאז התגלתה בעיה חדשה. מחמוד שכח להביא קפסת קרטון שתוכל לאכלס את האתרוגים הנבחרים. בתחלה נסה בעז להעזר בכיסיו, אולם משאלו התמלאו והוא טרם בא על ספוקו, הפציר במחמוד לגשת לביה ולהביא לו קפסת קרטון מרפדת פדבעי. גם הפעם נסח מחמוד הפסחד להתנדב, אולם בעז שהיה כשכור במרתף יו לא נתן לו אפשרות לחמק מכקשותו.

רבע שעה, שנדמתה לבעז כנצח, ארכה עד שמחמוד שב כשקפסת קרטון בידו. מבטו היה מופחד, ושיני אחרים בלתי קרואים יצעדו מאחוריו...

"אמרת לי שלא טוב להדליק פנס", מלמל מחמוד בשפל קול. הוא השתק מיד באמצעות סטירת לחי שחטף מאחד הצעירים החמושים שמאחוריו, תוך שמטנהו מסנן לעברו בערבית: "אנחנו עוד נטפל בך, זקן בוגד שלמכוד!"

עוד בטרם הספיק בעז ההמום לעפל את ההתרחשות, וכבר היה מוטל על הארץ, כשאקדח טעון מוכן מול פניו.

ובינתיים, בביתו של בעז ישב אליעזר, בנו בכורו. בידיו ספר תהלים ישן, דמעותיו מרטיבות את הדפים המצהיבים, ופיו אינו פוסק לממלל פרקי תפלה. לאליעזר היתה סבה טובה לדאגה. לפני שעה קלה התבשר כי אביו נעדר מהבית, והוא בחושי התחזקים הבינו מיד להיכן יכול היה להעלם. הצעירים שרקם אביו עם העובד הערבי הטרידוהו זה מכבר, וקול בלבו גרם לו לחשב שיש קשר בין הערבי לבין העלמותו הפתאומית.